

ΜΕΛΕΤΗ

ΑΝΤΩΝΗ Π.ΑΡΓΥΡΟΥ

ΟΙ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΑΜΥΝΑΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΑΠΟ:

**1)ΠΡΟΔΗΛΟ ΣΦΑΛΜΑ ΔΙΚΑΣΤΙΚΟΥ
ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ.**

**2)ΕΣΚΕΜΜΕΝΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΔΙΚΑΣΤΙΚΟΥ
ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ.**

**3) ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΣΗ ΕΚΔΙΚΑΣΗΣ ΤΗΣ
ΥΠΟΘΕΣΕΩΣ ΤΟΥ.**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ:

**1.-ΠΡΟΔΗΛΟ ΣΦΑΛΜΑ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ
ΕΠΙΣΥΡΕΙ ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΠΡΟΣ
ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 105 ΕΙΣΝΑΚ.**

**2. Η ΑΓΩΓΗ ΚΑΚΟΔΙΚΙΑΣ ΚΑΤΑ ΔΙΚΑΣΤΙΚΩΝ
ΛΕΙΤΟΥΡΓΩΝ ΚΑΙ ΜΗ**

**3. Η ΔΙΚΑΙΗ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΓΙΑ ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΣΗ
ΕΚΔΙΚΑΣΗΣ**

ΟΙ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΑΜΥΝΑΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΑΠΟ:

Α) ΠΡΟΔΗΛΟ ΣΦΑΛΜΑ ΔΙΚΑΣΤΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ.

Β) ΕΣΚΕΜΜΕΝΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΔΙΚΑΣΤΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ.

Γ) ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΣΗ ΕΚΔΙΚΑΣΗΣ ΤΗΣ ΥΠΟΘΕΣΕΩΣ ΤΟΥ.

ΜΕΛΕΤΗ ΑΝΤΩΝΗ Π.ΑΡΓΥΡΟΥ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ:

- 1.-ΠΡΟΔΗΛΟ ΣΦΑΛΜΑ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ ΕΠΙΣΥΡΕΙ ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΠΡΟΣ ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 105 ΕΙΣΝΑΚ.**
- 2. Η ΑΓΩΓΗ ΚΑΚΟΔΙΚΙΑΣ ΚΑΤΑ ΔΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΩΝ ΚΑΙ ΜΗ**
- 3. Η ΔΙΚΑΙΗ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΓΙΑ ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΣΗ ΕΚΔΙΚΑΣΗΣ .**

ΑΘΗΝΑ 17/2/2021

ΜΕΡΟΣ Α΄

1.-ΠΡΟΔΗΛΟ ΣΦΑΛΜΑ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ ΕΠΙΣΥΡΕΙ ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΠΡΟΣ ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 105 ΕισΝΑΚ.

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ(1) Θεμελιώδες στοιχείο της αρχής της νομιμότητας στη χώρα μας είναι η καθιέρωση της ευθύνης του κράτους προς αποζημίωση για ζημίες που προκαλούν οι δημόσιες αρχές σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα(άρθρο 105 ΕισΝΑΚ). Παράλληλα η Ευρωπαϊκή Ένωση και η δράση της διέπεται και εκείνη από την αρχή της νομιμότητας, όπου στο άρθρο 288 της Συνθήκης Ε.Κ. (ΣΕΚ) καθιερώνεται ρητά η υποχρέωση της Κοινότητας για αποκατάσταση των ζημιών που προξενούν τα όργανα ή οι υπάλληλοί της κατά την άσκηση των καθηκόντων τους. Η νομολογία του Δικαστηρίου Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΔΕΚ) έχει πλέον θεμελιώσει την εξωσυμβατική ευθύνη των κρατών μελών προς αποζημίωση όταν τα εθνικά όργανα προκαλούν ζημιά στους ιδιώτες από τη μη εφαρμογή ευρωπαϊκού δικαίου (βλ. Υποθέσεις Francovich and Bonifaci (C-6,9/90, Απόφαση Brasserie du pecheur (C-46/93)).

(2)Η ιστορική απόφασης [ΣτΕ Ολ 1501/2014](#), αποτελεί την ρητή αναγνώριση της ευθύνης του Δημοσίου από ζημιολόγους πράξεις των οργάνων του¹ και των οργάνων της δικαστικής λειτουργίας, όχι μόνο παράνομες, όπως ρητώς προβλέπει η διάταξη του άρθρου 105 ΕισΝΑΚ, αλλά και νόμιμες. Εμπνεόμενο από τη νομολογία Köbler και Traghetti, το Συμβούλιο της Επικρατείας αναγνώρισε την αρχή της αποζημιωτικής ευθύνης του Δημοσίου από ζημιολόγους αποφάσεις των δικαστικών οργάνων και έθεσε τις προϋποθέσεις θεμελίωσής της. Έκτοτε με δειλά βήματα όλο και περισσότερο η νομολογία² προχωρά στην κατεύθυνση αυτή και σχολιαζόμενη είναι λαμπρό δείγμα

¹ Με την υπ' αριθμ. 11/1858 ιστορική απόφαση του, ο Άρειος Πάγος αντιμετώπισε την ευθύνη του δημοσίου σχετικά με την αποκατάσταση της ζημίας ενός πλοιοκτήτη, το πλοίο του οποίου είχε εμποδισθεί να αποπλεύσει, εξαιτίας ενός υπαλλήλου, ο οποίος επιδίωξε δωροδοκία.

² Αικ. Ρωξάνα, Εξελίξεις στα ζητήματα της αστικής ευθύνης του Κράτους στην πρόσφατη νομολογία

1.-ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ KÖBLER ΚΑΙ TRAGHETTI

Εμπνεόμενο από τη νομολογία Köbler³ και Traghetti⁴, το Συμβούλιο της Επικρατείας αναγνώρισε την αρχή της αποζημιωτικής ευθύνης του Δημοσίου από ζημιολόγους αποφάσεις των δικαστικών οργάνων και έθεσε τις προϋποθέσεις θεμελίωσής της. (ΣτΕ 48/2016,1942/2020,1370-1371/2019,1533-1534/2018)

Η απόφαση του ΔΕΚ «Gerhard Köbler κατά Republik Österreich» που καθιερώνει έλεγχο και στις δικαστικές αποφάσεις, τις θέτει δηλαδή στο μικροσκόπιο του δικαστικού ελέγχου, φέρει τον αριθμό C-224/01 και ξεκίνησε από μια διεκδίκηση οικονομικών αιτημάτων από τους πανεπιστημιακούς της Αυστρίας και είχε δικαστική συνέχεια που έφθασε ως το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο. Εκείνο με τη σειρά του εξέδωσε την απόφασή του, της οποίας το ουσιαστικό θεμέλιο είναι ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι εκτός των άλλων και μια κοινότητα δικαίου όπου κάθε δημόσια εξουσία υπόκειται σε έλεγχο και όχι μόνο η νομοθετική ή η εκτελεστική αλλά και η Δικαιοσύνη.

2. ΤΟ ΑΡΘΡΟ 105 ΕΙΣ.ΝΑΚ

Στο άρθρο 105 Εισ. ΝΑΚ ορίζεται ότι: «Για παράνομες πράξεις ή παραλείψεις των οργάνων του δημοσίου κατά την άσκηση της δημόσιας εξουσίας που τους έχει αναταθεί, το δημόσιο ενέχεται σε αποζημίωση, εκτός αν η πράξη ή η παράλειψη έγινε κατά παράβαση διάταξης που υπάρχει για χάρη του γενικού συμφέροντος. Μαζί με το δημόσιο ευθύνεται εις ολόκληρον και το υπαίτιο πρόσωπο, με την επιφύλαξη των ειδικών διατάξεων για την ευθύνη των υπουργών» και στο άρθρο 106 του ίδιου

του Συμβουλίου της Επικρατείας, ΘΠΔΔ 2015, 1093.

³ Απόφαση Köbler [ΔΕΚ της 30ής Σεπτεμβρίου 2003, Köbler, C-224/01, Συλλογή 2003, σ. I-10239] που έθεσε τις προϋποθέσεις της ευθύνης από πράξεις των δικαιοδοτικών οργάνων των κρατών μελών βλ.Α. Μεταξά, Ευθύνη του δημοσίου για παραβάσεις του κοινοτικού δικαίου από αποφάσεις των ανωτάτων εθνικών δικαστηρίων, Εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη.

Το ΔΕΚ, λαμβάνοντας υπόψη την ιδιαιτερότητα της δικαστικής λειτουργίας, υιοθέτησε αυστηρά κριτήρια ελέγχου για την κατάφαση της ευθύνης του Δημοσίου σε αυτές τις περιπτώσεις.

⁴ ΔΕΚ Υπόθ. C-173/2003 απόφ. 13.6.2006, Traghetti del Mediterraneo SpA κατά Repubblica Italiana [Εξωσυμβατική ευθύνη κρατών-μελών] σε ΘΕΩΡΙΑ & ΠΡΑΞΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ Τεύχος 4/2008. Η ευθύνη στοιχειοθετείται από παραβιάσεις οποιουδήποτε κρατικού οργάνου, δηλαδή τόσο των διοικητικών, όσο και των οργάνων της νομοθετικής και της δικαστικής εξουσίας

νόμου ορίζεται ότι: «Οι διατάξεις των δύο προηγούμενων άρθρων εφαρμόζονται και για την ευθύνη των δήμων, των κοινοτήτων ή άλλων νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου από πράξεις ή παραλείψεις των οργάνων που βρίσκονται στην υπηρεσία του». Εξάλλου, μεταξύ των διοικητικών διαφορών ουσίας, οι οποίες ήδη ανήκουν στα διοικητικά δικαστήρια, κατά τις διατάξεις του άρθρου 94 του Συντάγματος, περιλαμβάνονται και οι διαφορές που αναφύονται από την ευθύνη του Δημοσίου, των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης και των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου προς αποζημίωση, συμφώνως προς τις κείμενες σχετικές διατάξεις. Τέτοιες διαφορές είναι, κατά την έννοια του ανωτέρω άρθρου του Συντάγματος, όχι μόνον οι γεννώμενες από την έκδοση μη νόμιμης⁵ εκτελεστής διοικητικής πράξεως ή από την μη νόμιμη παράλειψη εκδόσεως τέτοιας πράξεως, αλλά και αυτές που προκύπτουν από υλικές ενέργειες ή παραλείψεις οφειλόμενων νόμιμων υλικών ενεργειών των οργάνων των δημοσίων υπηρεσιών ή των υπηρεσιών των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης και των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, στις περιπτώσεις βεβαίως που οι υλικές αυτές ενέργειες ή παραλείψεις προέρχονται από την οργάνωση και λειτουργία των υπηρεσιών τούτων, όχι δε και οσάκις συνάπτονται με την ιδιωτική διαχείριση του Δημοσίου κ.λπ. ή οφείλονται σε προσωπικό πταίσμα οργάνου ενεργήσαντος εκτός του κύκλου των υπηρεσιακών καθηκόντων του (Σ.τ.Ε. 1147/2005, πρβ. ΣτΕ 3045/1992 Ολομ., ΑΕΔ 5/1995, 3/2004 Βλ. Πρ. Παυλόπουλου, Η αστική ευθύνη του δημοσίου, τ. 1, Εκδ. Σάκκουλα 1989).

2.2- Από τις διατάξεις αυτές του άρθρου 105-106 ΕισΝΑΚ, προκύπτει ότι για να στοιχειοθετηθεί ευθύνη του Δημοσίου⁶ προς αποζημίωση, απαιτείται: 1) παράνομη⁷ πράξη ή παράλειψη οργάνων του Δημοσίου, κατά την άσκηση της ανατεθειμένης σε

⁵ Σ.τ.Ε. 1038/2006 7μ., 3089/2009 7μ., 1629/2014 7μ., κατά τις οποίες προκύπτει αστική ευθύνη του Δημοσίου από την από μέρους της πολιτείας νομοθέτηση με τα αρμόδια όργανα αυτής ή από την παράλειψη των οργάνων αυτών να νομοθετήσουν, όταν από την νομοθέτηση ή την παράλειψή της γεννάται αντίθεση προς κανόνες δικαίου υπέρτερης τυπικής ισχύος και Βλ. ΣτΕ 1141/1999, ΝοΒ 49/2001, σελ. 110.

⁶ Βλ. ΑΠ 20/1929, σύμφωνα με την οποία η ευθύνη του κράτους κρίνεται με βάση τους κανόνες, όχι του ιδιωτικού, αλλά του δημοσίου δικαίου και . Π. Παυλόπουλου, Η αστική ευθύνη του Δημοσίου κατά τους κανόνες του Δημοσίου Δικαίου σε «Διοικητικό Δίκαιο», Εκδόσεις Αντώνη Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2004.

⁷ Αλλά και των νομίμων βλ. ΣτΕ 5504/2012.

αυτά δημόσιας εξουσίας(βλ ΣτΕ 980/2002), 2)επίκληση και απόδειξη συγκεκριμένης ζημίας, καθώς και 3) αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ της παράνομης πράξης ή παράλειψης και της επελθούσας ζημίας.

Οι κατά το άρθρο αυτό προϋποθέσεις της ευθύνης προς αποζημίωση πρέπει να συντρέχουν **σωρευτικώς** (ΣτΕ 1278/2013, 322/2009, 1024/2005).

Η διαπίστωση του παράνομου της ζημιογόνου πράξης, παράλειψης αρκεί για να στοιχειοθετηθεί η ευθύνη του Δημοσίου, χωρίς να απαιτείται και η διαπίστωση πταίσματος του οργάνου του (ΣτΕ 4410/2015, 877/2013 7μ., 1413/2006 7μ., 2727/2003) ή του κατάφωρου ή πρόδηλου χαρακτήρα της παρανομίας (πρβλ ΣτΕ 1501/2014 Ολομ.).

Υπό τις αυτές ακριβώς προϋποθέσεις συντρέχει ευθύνη του Δημοσίου προς αποζημίωση για ζημία προκληθείσα εξαιτίας παράβασης του ενωσιακού δικαίου⁸, πρόσθετες δε προϋποθέσεις, όπως το κατάφωρο της παράβασης, θα αποτελούσαν απαγορευμένη, κατά το ενωσιακό δίκαιο, δυσμενή διάκριση, αντίθετη με τις απορρέουσες από την αρχή της ισοδυναμίας απαιτήσεις (ΣτΕ 4403/2015).

Από την παραπάνω διάταξη συνάγεται ότι, για να στοιχειοθετηθεί ευθύνη του Δημοσίου προς αποζημίωση, απαιτείται, μεταξύ άλλων, η πράξη ή η παράλειψη των οργάνων του να είναι παράνομη, ήτοι να παραβιάζεται με αυτή κανόνας δικαίου, με τον οποίο προστατεύεται ορισμένο ατομικό δικαίωμα ή συμφέρον (ΣτΕ 2898/2014, 898/2014, 750/2011 κ.ά.).

Εξάλλου, ευθύνη του Δημοσίου, τηρουμένων και των λοιπών προϋποθέσεων του νόμου, γεννάται όχι μόνο όταν με πράξη ή παράλειψη οργάνων τους παραβιάζεται συγκεκριμένη διάταξη νόμου, αλλά και όταν παραλείπονται τα ιδιαίτερα καθήκοντα και οι υποχρεώσεις που προσιδιάζουν σε συγκεκριμένη υπηρεσία και προσδιορίζονται από την κείμενη εν γένει νομοθεσία, τα διδάγματα της κοινής πείρας και την αρχή της καλής πίστης (ΣτΕ

⁸ Βλ. ΟΔΗΓΙΑ 2014/104/ΕΕ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΫ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 26ης Νοεμβρίου 2014 σχετικά με ορισμένους κανόνες που διέπουν τις αγωγές αποζημίωσης βάσει του εθνικού δικαίου για παραβάσεις των διατάξεων του δικαίου ανταγωνισμού των κρατών μελών και της Ευρωπαϊκής Ένωσης και V. 4529/2018.

116/2019, 484/2018, 15/2018, 1414/2017, 2775/2016, 3539/2015 κ.ά).

Η ως άνω δε ευθύνη του Δημοσίου προς αποζημίωση, κατά την ίδια αυτή διάταξη, είναι αντικειμενική, δηλαδή ανεξάρτητη από τυχόν υπαιτιότητα (δόλο ή αμέλεια) των οργάνων του (ΣτΕ 1370/2018, 15/2018, 1326/2017, 1613/2016 κ.ά).

- Η αστική ευθύνη του Δημοσίου θεμελιώνεται επίσης στο άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου 1 της ΕΣΔΑ⁹. Η θεμελίωση της αστικής ευθύνης του Δημοσίου εδράζεται και στο άρθρο 2 της ΣΛΕΕ¹⁰, στο οποίο περιλαμβάνεται ως θεμελιώδης αρχή της Ε.Ε. η αρχή του κράτους δικαίου, που είναι κοινή στην νομική παράδοση των κρατών μελών. Τέλος, το άρθρο 340 ΣΛΕΕ προβλέπει αστική ευθύνη της ίδιας της Ένωσης για δικά της σφάλματα.
- Απαραίτητη σε κάθε περίπτωση προϋπόθεση για την επιδίκαση αποζημίωσης είναι η ύπαρξη αιτιώδους συνδέσμου μεταξύ της παράνομης πράξης (ή παράλειψης ή υλικής ενέργειας ή παράλειψης οφειλόμενης νόμιμης υλικής ενέργειας) του δημόσιου οργάνου και της επελθούσας ζημίας¹¹. Αιτιώδης δε σύνδεσμος υφίσταται όταν, σύμφωνα με τα διδάγματα της κοινής πείρας, η φερομένη ως ζημιογόνος πράξη (ή παράλειψη ή υλική ενέργεια κλπ.) ήταν εξ αντικειμένου επαρκώς ικανή (πρόσφορη), κατά τη συνήθη και κανονική πορεία των πραγμάτων, να επιφέρει το ζημιογόνο γεγονός (ΣτΕ 969/2018, 1414/2017, 2168/2016, 2669/2015, Ολομ. ΣτΕ 4741/2014 κ.ά. Δ. Ράϊκου, Πτυχές της κατ' άρθρο 105 ΕισΝΑΚ προϋπόθεσης της εσωτερικής συνάφειας για τη θεμελίωση αστικής ευθύνης του Δημοσίου, ΘΠΔΔ 2008).
- Ο πρόδηλος δε χαρακτήρας του σφάλματος της κρίσης οργάνου της δικαστικής λειτουργίας προκύπτει από τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της συγκεκριμένης περίπτωσης βάσει των οποίων η δικαστική πλάνη καθίσταται

⁹ Βλ. ΟλΣτΕ 1501/2014, ΣτΕ 4988/2012, ΣτΕ 980/2002, ΟΛΑΠ 40/1998, ΟΛΑΠ 33/2002.

¹⁰ Βλ. Ι. Μαθιουδάκη, Η κοινοτικού δικαίου αξίωση αστικής ευθύνης του Δημοσίου, ΔιΔικ 10 (1998),

¹¹ Βλ. Α. Τσαμπάση, Το δίκαιο της αστικής ευθύνης του Δημοσίου ενώπιον των διοικητικών δικαστηρίων, ΘΠΔΔ 2008

συγγνωστή ή ασύγγνωστη (ΣτΕ 1501/2014 Ολομ., 1330/2016).

3. ΤΟ ΑΡΘΡΟ 105 ΕΙΣΝΑΚ ΚΑΙ ΟΙ ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ ΤΗΣ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ

3.3. -Έχει κριθεί (ΣτΕ 1501/2014 Ολομ.) το άρθρο 4 παρ. 5 του Συντάγματος¹², ορίζοντας ότι «Οι Έλληνες πολίτες συνεισφέρουν χωρίς διακρίσεις στα δημόσια βάρη, ανάλογα με τις δυνάμεις τους», έχει αναγάγει σε συνταγματικό κανόνα την ισότητα ενώπιον των δημοσίων βαρών, συνιστά δε, παράλληλα και διάταξη στην οποία θεμελιώνεται η αποζημιωτική ευθύνη του Δημοσίου από πράξεις των οργάνων του που προκαλούν ζημία, **παράνομες (ΣτΕ 980/2002) ή νόμιμες (ΣτΕ 5504/2012).**

Έχει κριθεί ότι η ισότητα ενώπιον των δημοσίων βαρών επιτάσσει και την αποκατάσταση της ζημίας που κάποιος υφίσταται από την δράση, χάριν του δημοσίου συμφέροντος, των οργάνων του Κράτους, όταν η δράση αυτή δεν είναι σύνηθες ή όταν είναι μεν νόμιμη αλλά προκαλεί βλάβη ιδιαίτερη και σπουδαία, σε βαθμό ώστε να υπερβαίνει τα όρια που είναι κατά το Σύνταγμα ανεκτά προκειμένου να εξυπηρετηθεί ο σκοπός δημοσίου συμφέροντος στον οποίο αποβλέπει η δράση αυτή, σύμφωνα με την οικεία νομοθεσία. Ο σκοπός της διάταξης του άρθρου 4 παρ Σ υλοποιείται υπό την ως άνω έννοια όταν αποκατάσταση τέτοιας ζημίας καθίσταται δυνατή σε περίπτωση ζημιογόνου δράσης οιασδήποτε οργάνου του Κράτους, άρα και εκείνης των οργάνων τα οποία είναι ενταγμένα στην δικαστική λειτουργία.¹³

¹² Βλ. Ε. Πρεβεδούρου, Ευθύνη του Δημοσίου από πράξεις οργάνων της δικαστικής λειτουργίας, Παρατηρήσεις σε ΣτΕ Ολ 1501/2014, ΘΠΔΔ 2014, 5, σελ. 412.

¹³ Βλ. 1) αναλυτικό Σχόλιο της Ε. Πρεβεδούρου «Νομολογιακές εξελίξεις στο καθεστώς της αστικής ευθύνης του Δημοσίου: ΣτΕ Ολ 1501/2014 (ευθύνη από νόμιμες πράξεις, ευθύνη από πράξεις των οργάνων της δικαστικής εξουσίας)» σε <http://www.prevedourou.gr>, 2) Σημείωση Ε. Γαληνού ΕΔΚΑ 2014/629) και 3) Σχόλιο Ε. Πρεβεδούρου Ευθύνη του Δημοσίου από πράξεις οργάνων της δικαστικής εξουσίας σε ΣτΕ Ολ 1501/2014, ΘΠΔΔ 5/2014, σ. 411

3.4.- Η διάταξη του 105 του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα δεν αναφέρεται ευθέως σε ζημιογόνες πράξεις οργάνων της δικαστικής λειτουργίας, διότι ευθύνη του Δημοσίου προς αποζημίωση λόγω απλώς εσφαλμένης ερμηνείας του νόμου ή απλώς εσφαλμένης εκτίμησης των πραγμάτων από δικαστικό λειτουργό δεν είναι συμβατή με την φύση του δικαστικού έργου, ως εκ της οποίας το Σύνταγμα εγγυάται στον δικαστικό λειτουργό την λειτουργική και προσωπική ανεξαρτησία του. Ενόψει της φύσης του δικαστικού έργου, **μόνο πρόδηλο σφάλμα του δικαστικού λειτουργού επισύρει ευθύνη του Δημοσίου προς αποζημίωση**(βλ. ΣτΕ 2168/2016 επταμ., 48/2016 επταμ., 1330/2016).

Εφόσον δε το Σύνταγμα, δεν ανέχεται να παραμένουν αναποζημιώτες ζημίες που κάποιος υφίσταται από ενέργειες οποιουδήποτε κρατικού οργάνου, μέχρις ότου ο νομοθέτης ρυθμίσει ειδικώς την ευθύνη του Δημοσίου από πράξεις οργάνων της δικαστικής λειτουργίας, το άρθρο 105 Εισ.Ν.Α.Κ. έχει ανάλογη εφαρμογή σε περίπτωση πρόκλησης ζημίας από πράξεις των οργάνων αυτών η οποία μπορεί να αποδοθεί σε **πρόδηλο σφάλμα** τους (πρβλ. ΣτΕ, 1047, 49/2016). και ΔΕΕ C-173/2003 *Traghetti del Mediterraneo* κατά Ιταλίας της 13.6.2006, C-224/01 *Kobler* κατά Αυστρίας της 30.9.2003).

Είναι χαρακτηριστική η κρίση της της **2527/2019** Αποφάσεως του ΣτΕ: «Εν όψει της φύσεως του δικαστικού έργου, μόνο πρόδηλο σφάλμα του δικαστικού λειτουργού επισύρει ευθύνη του Δημοσίου προς αποζημίωση. Εφ' όσον δε το Σύνταγμα, κατά την προηγούμενη σκέψη, δεν ανέχεται να παραμένουν αναποζημιώτες ζημίες που κάποιος υφίσταται από ενέργειες οποιουδήποτε κρατικού οργάνου, μέχρις ότου ο νομοθέτης ρυθμίσει ειδικώς την ευθύνη του Δημοσίου από πράξεις οργάνων της δικαστικής λειτουργίας, το άρθρο 105 ΕισΝΑΚ έχει ανάλογη εφαρμογή σε περίπτωση προκλήσεως ζημίας από πράξεις των οργάνων αυτών, η οποία μπορεί να αποδοθεί σε πρόδηλο σφάλμα τους. Ο πρόδηλος δε χαρακτήρας του σφάλματος της κρίσεως οργάνου της δικαστικής λειτουργίας προκύπτει από τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της συγκεκριμένης περιπτώσεως, βάσει των οποίων η δικαστική πλάνη καθίσταται

συγγνωστή ή ασύγγνωστη (ΣτΕ 1501/2014 Ολομ., 1330/2016, 1533-4/2018).»

Η μη επίκληση στο δικόγραφο της αγωγής προδήλου σφάλματος του δικαστικού λειτουργού(βλ ΣτΕ 1607/2016 ή μη απόδειξη τέτοιου προδήλου σφάλματος δεν θεμελιώνεται αδικοπρακτική ευθύνη του εναγόμενου Ελληνικού Δημοσίου, κατ' άρθρο 105 Εισ.Ν.Α.Κ., η κρινόμενη αγωγή πρέπει να απορριφθεί.(Δ. Πρωτ Αθηνών 3350/2019)

Όπως, εξάλλου, έχει κριθεί για την ταυτότητα του νομικού λόγου, και μέχρις ότου ρυθμισθεί νομοθετικά ειδικώς η ευθύνη του Δημοσίου από πράξεις οργάνων της δικαστικής λειτουργίας, το άρθρο 105 του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα είναι αναλόγως εφαρμοστέο και στην περίπτωση που οι πράξεις των οργάνων αυτών, από τις οποίες προκαλείται ζημία δυνάμενη να αποδοθεί σε πρόδηλο, υπό την ανωτέρω έννοια, σφάλμα τους, είναι κατά περιεχόμενο διοικητικής φύσης και συνδέονται στενά με την εν γένει διοίκηση και οργάνωση¹⁴ της Δικαιοσύνης και των δικαστηρίων (ΣτΕ 48/2016). Εξάλλου, σε περίπτωση συνδρομής των προϋποθέσεων εφαρμογής του άρθρου 105 Εισ.Ν.Α.Κ., το Δημόσιο υποχρεούται να αποκαταστήσει, σύμφωνα με το άρθρο 298 του Αστικού Κώδικα, κάθε θετική ζημία, καθώς και το διαφυγόν κέρδος, εκείνο δηλαδή, το οποίο προσδοκά κανείς με πιθανότητα σύμφωνα με τη συνήθη πορεία των πραγμάτων ή τις ειδικές περιστάσεις και ιδίως τα προπαρασκευαστικά μέτρα που έχουν ληφθεί (ΣτΕ 2150/2017, 451/2013 7μ., 1491/2010, 2706/2009 7μ.). Τέλος, κατά την έννοια των ιδίων διατάξεων, ανεξαρτήτως της αποζημίωσης για την περιουσιακή ζημία, το δικαστήριο μπορεί να επιδικάσει εύλογη κατά την κρίση του χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης, κατ' ανάλογη εφαρμογή της διάταξης του άρθρου 932 ΑΚ (ΣτΕ 1300/2014, 3322/2012 7μ.).

¹⁴ Περαιτέρω και συναφώς, για την ταυτότητα του νομικού λόγου, η ανωτέρω διάταξη είναι εφαρμοστέα και στην περίπτωση που οι πράξεις των οργάνων της δικαστικής λειτουργίας αφορούν την άσκηση των καθηκόντων τους ως μέλη Ανωτάτων Δικαστικών Συμβουλίων κατά τον Κώδικα Οργάνισμού Δικαστηρίων και Κατάστασης Δικαστικών Λειτουργών που κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του ν. 1756/1988 (ΦΕΚ 35 Α').

4.ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΚΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΗΣΗ¹⁵:

4.1.1.-ΠΑΡΑΝΟΜΗ ΣΥΛΛΗΨΗ : Ο ενάγων, ζήτησε - να αναγνωριστεί η υποχρέωση του Ελληνικού Δημοσίου να του καταβάλει αποζημιώση , ως χρηματική ικανοποίηση για την ηθική βλάβη που υπέστη από την κράτηση και σύλληψή του, λόγω συνωνυμίας του με καταδιωκόμενο πρόσωπο, εξαιτίας παράνομων, κατά τους ισχυρισμούς του, ενεργειών αστυνομικών και δικαστικών οργάνων, καθώς και οργάνου της δικαστικής

¹⁵ Εκκρεμεί Α) με την ΠΡΑΞΗ 19/2019 της Επιτροπής του άρθρου 1 παρ. 1 του Ν. 3900/2010 , να εισαχθεί στο Συμβούλιο της Επικρατείας η εκκρεμής ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών αγωγή της * κατά του Ελληνικού Δημοσίου *. Με την εν λόγω αγωγή της, η ενάγουσα ζητά, , με βάση τις διατάξεις των άρθρων 105 ΕισΝΑΚ, να υποχρεωθεί το Δημόσιο να της καταβάλει το αναφερόμενο στην αγωγή ποσό για την αποκατάσταση της ηθικής βλάβης που υπέστη από την **προδήλως παράνομη, κατά τους ισχυρισμούς της, σύλληψη και κράτησή της, σε εκτέλεση εντάλματος σύλληψης** που είχε εκδοθεί κατόπιν άσκησης εις βάρος της ποινικής δίωξης για το αδίκημα της φοροδιαφυγής. Β) με την ΠΡΑΞΗ 16/2019 της Επιτροπής του άρθρου 1 του ν. 3900/2010 να εισαχθεί στο Συμβούλιο της Επικρατείας η εκκρεμής ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών αγωγή * κατά του Ελληνικού Δημοσίου. Με την εν λόγω αγωγή τους, οι ενάγοντες ζητούν, καθ' ερμηνεία του δικογράφου, με βάση τις διατάξεις των άρθρων 105 ΕισΝΑΚ, να υποχρεωθεί το εναγόμενο να τους καταβάλει τα ειδικά αναφερόμενα στην αγωγή ποσά για την αποκατάσταση τόσο της υλικής ζημίας όσο και της ηθικής βλάβης που υπέστησαν από την 2066/2005 απόφαση του Διοικητικού Πρωτοδικείου Πειραιά, την 827/2010 απόφαση του Διοικητικού Εφετείου Πειραιά και την 30/2013 απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας εν συμβουλίω, οι οποίες ελήφθησαν, κατά τους ισχυρισμούς τους, κατά προφανή αντίθεση προς την πάγια νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και είχαν ως συνέπεια τη **διατήρηση της ισχύος των καταλογιστικών εις βάρος τους πράξεων για τη διάπραξη της διοικητικής παράβασης της λαθρεμπορίας.** Γ) με την ΠΡΑΞΗ 17/2019 της Επιτροπής του άρθρου 1 του ν. 3900/2010 Με την εν λόγω αγωγή της, η ενάγουσα ζητεί, , με βάση τις διατάξεις των άρθρων 105 ΕισΝΑΚ, να υποχρεωθεί το εναγόμενο να της καταβάλει το αναφερόμενο στην αγωγή ποσό για την αποκατάσταση της ηθικής βλάβης που υπέστη από την, κατά τους ισχυρισμούς της, προδήλως **παράνομη εισαγγελική παραγγελία** περί υποβολής της σε υποχρεωτική ψυχιατρική εξέταση, κατ' εφαρμογή των άρθρων 95 κ.ε. του ν. 2071/1992 περί ακούσιας νοσηλείας, προκειμένου να κριθεί εάν συντρέχει περίπτωση θέσης της σε **δικαστική συμπαράσταση.** Δ) ΠΡΑΞΗ 18/2019 της Επιτροπής του άρθρου 1 του ν. 3900/2010 να εισαχθεί στο Συμβούλιο της Επικρατείας η εκκρεμής ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών αγωγή του * κατά του Ελληνικού Δημοσίου. Με την εν λόγω αγωγή του, ο ενάγων ζητεί, καθ' ερμηνεία του δικογράφου, με βάση τις διατάξεις των άρθρων 105 ΕισΝΑΚ, να υποχρεωθεί το εναγόμενο να του καταβάλει τα ειδικά αναφερόμενα στην αγωγή ποσό για την αποκατάσταση της υλικής ζημίας και της ηθικής βλάβης που υπέστη από την, κατά τους ισχυρισμούς της, προδήλως παράνομη 824/2014 του Αρείου Πάγου. Με την απόφαση αυτή απορρίφθηκε ως απαράδεκτος λόγος αναιρέσεως περί παραβίασης κανόνων ουσιαστικού δικαίου (άρθρο 560 παρ. 1 ΚΠολΔ), με τον οποίο (λόγο) ο ήδη ενάγων είχε πλήξει την 92/2013 απόφαση Ειρηνοδικείου, απορριπτική αγωγής αποζημίωσης είχε ασκήσει κατά αεροπορικής εταιρείας, για την αποκατάσταση της ζημίας που είχε υποστεί από την καθυστέρηση της πτήσης του. Κατά τον ενάγοντα, το πρόδηλο σφάλμα της αναιρετικής δικαστικής απόφασης έγκειται στην προφανή παραβίαση των διατάξεων του Κανονισμού (ΕΚ) 261/2004 για την αποζημιωτική ευθύνη των αεροπορικών εταιρειών, όπως ερμηνεύονται από το ΔΕΕ (με επίκληση σχετικής νομολογίας).

λειτουργίας. Η Αγωγή έγινε μερικά δεκτά με την 333/2018 απόφαση του Διοικητικού Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης και 1902/2019 ΔΕΦ Αθηνών.

4.1.2.-ΠΑΡΑΝΟΜΗ ΦΥΛΑΚΙΣΗ : Αποκλειστική αρμοδιότητα του ποινικού δικαστηρίου να κρίνει αν συντρέχει υποχρέωση αποζημιώσεως εκείνων που κρατήθηκαν και μετέπειτα αθωώθηκαν (άρθρα 533 – 545 ΚΠΔ). Κρίθηκε με την ΣΤΕ 2574/2006 (Α΄ Τμήμα) ότι: Από τις διατάξεις του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας - που επαναλαμβάνει, κατά βάση, τις ρυθμίσεις του προϊσχύσαντος Ν. 4915/1931 - περιέχεται πλήρης ρύθμιση για την αποζημίωση των αδίκως καταδικασθέντων, ή προσωρινώς κρατηθέντων που τελικώς αθωώθηκαν ή απαλλάχθηκαν, όπως απαιτείται από το άρθρο 7 παρ. 4 του Συντάγματος. Ειδικότερα, προβλέπεται, σε αρμονία προς τις συνταγματικές διατάξεις περί χωριστών δικαιοδοσιών, όπως εκτέθηκαν στη δεύτερη σκέψη, ότι αρμόδιο δικαστήριο για τη διάγνωση του άδικου ή παράνομου της προσωρινής κράτησης ή φυλάκισης είναι αποκλειστικώς το ποινικό δικαστήριο (ή δικαστικό συμβούλιο) που αθώωσε ή απήλλαξε ή τιμώρησε με ελαφρότερη ποινή τον κατηγορούμενο. Τα δε πολιτικά δικαστήρια είναι αρμόδια, εφόσον το ποινικό δικαστήριο έχει αναγνωρίσει μόνο την υποχρέωση του Δημοσίου προς αποζημίωση, να καθορίσουν το ύψος αυτής που περιλαμβάνει, τόσο την αποκατάσταση της περιουσιακής ζημίας του καταδικασθέντος ή κρατηθέντος, καθώς και των δικαιούχων διατροφής από αυτόν, όσο και την αποκατάσταση της ηθικής βλάβης που υπέστη ο παρανόμως στερηθείς την ελευθερία του, με την επιδίκαση χρηματικής ικανοποίησης. Από τα ανωτέρω παρέπεται ότι η αξίωση αποζημίωσης των αδίκως καταδικασθέντων ή στερηθέντων την ελευθερία τους, συνδεόμενη αρρήκτως με τη διαδικασία απονομής της ποινικής δικαιοσύνης, ρυθμίζεται ειδικώς και πλήρως από τις διατάξεις των άρθρων 533 – 545 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας (βλ. ΣΤΕ 2574/2006 7μ., πρβλ. ΑΠ 366/2013). Ως εκ τούτου, η αξίωση αυτή, εφόσον δεν αφορά ζημία που παραμένει αναποζημιώτη (πρβλ. ΣΤΕ 1501/2014 Ολομ.), δεν μπορεί να ικανοποιηθεί κατά τις περί αστικής ευθύνης του Δημοσίου από παράνομες πράξεις ή παραλείψεις των οργάνων του διατάξεις του άρθρου 105 του

Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα [που κυρώθηκε με το άρθρο μόνο του Ν. 2783/1941 και μεταγλωττίσθηκε με το κωδικοποιητικό Προεδρικό Διάταγμα 456/1984 (Α' 164)]. Συνεπώς, οι σχετικές διαφορές δεν αποτελούν διοικητικές διαφορές ουσίας κατά το άρθρο 1 παρ. 2 περιπτ. η' του Ν. 1406/1983 (Α' 182) και, επομένως, οι διαφορές αυτές δεν ανήκουν στη δικαιοδοσία των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων. (βλ **2086/2015** απόφαση του Διοικητικού Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης.) Το ζήτημα θα απασχολήσει τη Ολ.ΣτΕ κατόπιν παραπομπής με την **1371/2019** Απόφαση του Α Τμήματος).

4.1.3.-**ΣΥΜΒΟΛΑΙΟΓΡΑΦΟΣ ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΣ**: Κρίθηκε με την απόφαση του Α' Τμήματος **ΣτΕ 1047/2016** ότι: « ο συμβολαιογράφος ενεργούσε για λογαριασμό της ΕΤΒΑ, ως επισπευδούσης τον πλειστηριασμό δανειστρίας, ως υπάλληλος του πλειστηριασμού, όμως, ενεργούσε, ως δημόσιο όργανο, κατ' ενάσκηση αρμοδιοτήτων εντασσομένων στο πλαίσιο της δικαστικής λειτουργίας και, επομένως, θα μπορούσε να θεμελιωθή αστική ευθύνη του Δημοσίου, υπό τις προαναφερθείσες προϋποθέσεις, κατ' ανάλογη εφαρμογή του άρθρου 105 ΕισΝΑΚ.(βλ ΣτΕ 2168/2016, 1047/2016).

4.1.4.-**ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΗ ΔΙΚΑΣΤΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ ΑΠΟ ΠΑΡΑΝΟΜΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΠΡΟΙΣΤΑΜΕΝΟΥ ΤΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΣΚΗΣΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΦΥΣΗΣ ΚΑΘΗΚΟΝΤΩΝ**:: Με την αγωγή της που ασκήθηκε κατ' επίκληση του άρθρου 105 ΕισΝΑΚ, η δικαστική λειτουργός ζήτησε να αναγνωρισθεί η υποχρέωση του Ελληνικού Δημοσίου να της καταβάλει, ως αποζημίωση και χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης, ισχυριζόμενη ότι η προαναφερθείσα άρνηση του Διευθύνοντος την Εισαγγελία Πρωτοδικών * να ικανοποιήσει το κατ' επανάληψη υποβληθέν αίτημά της για επεξεργασία δικογραφιών κατ' οίκον αντίκειται στα άρθρα 21 παρ. 6 του Συντάγματος και 10 του κατ' εξουσιοδότηση της συνταγματικής αυτής διάταξης εκδοθέντος ν. 3304/2005 (Α' 16), διότι συνιστά έμμεση διάκριση σε βέρος της, λόγω της αναπηρίας της, και συνδυάστηκε με υποτιμητική και προσβλητική για το πρόσωπό της συμπεριφορά των δημοσίων οργάνων. Η αγωγή της απορρίφθηκε καθώς και Έφεση **.Κρίθηκε με την 48/2016 Απόφαση του ΣτΕ** ότι: «η ανωτέρω κρίση του δικάσαντος

δικαστηρίου, κατά την οποία η διάταξη του άρθρου 105 ΕισΝΑΚ δεν έχει εφαρμογή στις περιπτώσεις ζημιολόγων πράξεων ή παραλείψεων των οργάνων της δικαστικής λειτουργίας, κατά την άσκηση καθηκόντων τους διοικητικής φύσεως αναγομένων στην οργάνωση των δικαστηρίων, δεν είναι ορθή. Και τούτο διότι, σύμφωνα με τα εκτιθέμενα στη σκέψη 6, το εν λόγω άρθρο 105 ΕισΝΑΚ έχει ανάλογη εφαρμογή σε περίπτωση προκλήσεως ζημίας από πράξεις των οργάνων της δικαστικής λειτουργίας, είτε αυτές αφορούν την άσκηση δικαιοδοτικού έργου είτε αναφέρονται σε θέματα διοικητικής φύσεως, εφόσον η ζημία μπορεί να αποδοθεί σε πρόδηλο σφάλμα του δικαστικού ή εισαγγελικού λειτουργού. Επομένως, πρέπει, κατά τα βασίμως προβαλλόμενα, να γίνει δεκτή η κρινόμενη αίτηση και να αναιρεθεί η προσβαλλόμενη απόφαση, η δε υπόθεση, η οποία χρειάζεται διευκρίνιση ως προς το πραγματικό, πρέπει να παραπεμφθεί στο δικάσαν δικαστήριο για νέα κρίση σχετικά με το αν συντρέχει ή όχι εν προκειμένω καθεμία από τις προϋποθέσεις εφαρμογής του ανωτέρω άρθρου 105 ΕισΝΑΚ.»

4.1.5.- Η υπόθεση «Kannabishop» είναι μια από τις απολύτως ενδεικτικές που αναφέρεται στο πως αντιμετωπίζεται η επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα αφού ο ιδιοκτήτης της αντιμετώπισε ουκ ολίγα δεινά από το 1998 όταν άνοιξε το πρώτο του κατάστημα του. Οι διωκτικές αρχές θεώρησαν πως αυτό ουσιαστικά αποτελεί διαφήμιση ναρκωτικών ουσιών, τον συνέλαβαν, κατέσχεςαν τα εμπορεύματα, ενώ παραπέμφθηκε από τον εισαγγελέα στον τακτικό ανακριτή. Διώχτηκε ποινικά, αλλά το 1999 αθωώθηκε με το σκεπτικό ότι «ο διακριτικός τίτλος «Kannabishop» και η απεικόνιση πεντάφυλλου ή επτάφυλλου μίσχου κάνναβης δεν συνιστούσαν ευθεία ή συγκαλυμμένη και έντεχνη διαφήμιση της χρήσεως ναρκωτικών ουσιών ή πρόκληση σε παράνομη χρήση τους». Το Γενικό Χημείο του Κράτους, αποφάνθηκε ότι τα προϊόντα που κατασχέθηκαν «είτε δεν περιείχαν την ναρκωτική ουσία της τετραϋδροκανναβινόλης είτε την περιείχαν σε ελάχιστο βαθμό χωρίς να είναι εφικτή η ανάκτησή της ή απομόνωσή της». Ο καταστηματάρχης ζήτησε αποζημίωση από το δημόσιο για την αξία των εμπορευμάτων, ηθική βλάβη κλπ, το Διοικητικό Πρωτοδικείο απέρριψε την αγωγή του, αλλά το Διοικητικό Εφετείο του επιδίκασε χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής

βλάβης το ποσό των 14.673,51 ευρώ. Η Ολομέλεια του ΣτΕ (απόφαση 1501/2014), πέραν τυχόν ευθύνης των αστυνομικών οργάνων, δεν αποκλείει την ύπαρξη ευθύνης του εισαγγελικού λειτουργού που έδωσε την σχετική παραγγελία στα αστυνομικά όργανα.

3.1.6.- Η απόφαση ΣτΕ 1330/2016 αφορά πράξεις των αστυνομικών οργάνων που διενεργούν προανάκριση χωρίς εισαγγελική παραγγελία, η οποία καταλήγει στην άσκηση ποινικής δίωξης

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ: 1.- Το ελληνικό δημόσιο υποχρεούται να αποζημιώσει πολίτη για ζημία που του προκλήθηκε από «πρόδηλο σφάλμα» δικαστικού. Αυτό αποφάνθηκε η Ολομέλεια του Συμβουλίου της Επικρατείας με την 1501/2014 απόφαση του με αφορμή υπόθεση που έφτασε ενώπιον του Ανωτάτου Δικαστηρίου και η οποία εκκρεμούσε στη Δικαιοσύνη 16 χρόνια.

2.- Η απόφαση του ΔΕΚ «Gerhard Köbler κατά Republik Österreich» που καθιερώνει έλεγχο και στις δικαστικές αποφάσεις, τις θέτει δηλαδή στο μικροσκόπιο του δικαστικού ελέγχου, φέρει τον αριθμό C-224/01 και ξεκίνησε από μια διεκδίκηση οικονομικών αιτημάτων από τους πανεπιστημιακούς της Αυστρίας και είχε δικαστική συνέχεια που έφθασε ως το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο. Εκείνο με τη σειρά του εξέδωσε την απόφασή του, της οποίας το ουσιαστικό θεμέλιο είναι ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι εκτός των άλλων και μια κοινότητα δικαίου όπου κάθε δημόσια εξουσία υπόκειται σε έλεγχο και όχι μόνο η νομοθετική ή η εκτελεστική αλλά και η Δικαιοσύνη.

ΜΕΡΟΣ Β

Η ΑΓΩΓΗ ΚΑΚΟΔΙΚΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ ΤΗΣ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ

4.1.- Στο Άρθρο 99Σ ορίζεται

«1. Αγωγές κακοδικίας κατά δικαστικών λειτουργών δικάζονται, όπως νόμος ορίζει, από ειδικό δικαστήριο που συγκροτείται από τον Πρόεδρο του Συμβουλίου της Επικρατείας, ως Πρόεδρό του, και από ένα σύμβουλο της Επικρατείας, έναν αρεοπαγίτη, ένα σύμβουλο του Ελεγκτικού Συνεδρίου, δύο τακτικούς καθηγητές νομικών μαθημάτων των νομικών σχολών των πανεπιστημίων της Χώρας και δύο δικηγόρους, μέλη του Ανώτατου Πειθαρχικού Συμβουλίου των δικηγόρων, ως μέλη, που ορίζονται με κλήρωση. 2. Από τα μέλη του ειδικού δικαστηρίου εξαιρείται κάθε φορά εκείνο που ανήκει στο σώμα ή τον κλάδο της δικαιοσύνης που για ενέργεια ή παράλειψη λειτουργιών του καλείται να αποφανθεί το δικαστήριο. Εφόσον πρόκειται για αγωγή κακοδικίας κατά μέλους του Συμβουλίου της Επικρατείας ή λειτουργών των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων, στο ειδικό αυτό δικαστήριο προεδρεύει ο Πρόεδρος του Αρείου Πάγου. 3. Δεν απαιτείται άδεια για να εγερθεί αγωγή κακοδικίας.»

4.2.-Από τις διατάξεις των άρθρων 1 και 6 § 1 του ν. 693/1977 «περί εκδικάσεως αγωγών κακοδικίας»¹⁶ προκύπτει ότι οι δικαστικοί λειτουργοί ευθύνονται κατά την άσκηση των καθηκόντων που ανάγονται στη δικαστική λειτουργία μόνο από δόλο, βαρεία αμέλεια ή αρνησιδικία, εφόσον από αυτή προέκυψε ζημία στον ενάγοντα, υποκείμενοι στην κατά τις διατάξεις του νόμου αυτού ασκουμένη αγωγή κακοδικίας ενώπιον του κατά το άρθρο 1 του ιδίου νόμου και 99 του Συντάγματος προβλεπομένου Ειδικού Δικαστηρίου[5], που έχει αποκλειστική δικαιοδοσία για την εκδίκαση αξιώσεων που απορρέουν από τις ως άνω πράξεις, ώστε τα λοιπά δικαστήρια να στερούνται δικαιοδοσίας για την εκδίκαση αξιώσεων που απορρέουν από πράξεις δικαστικού λειτουργού από την άσκηση της δικαστικής αυτού εξουσίας, όπως είναι και αυτές για την επιδίκαση χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης (ΑΠ 572/1980 ΠοινΧρ Λ 751). Στις ανωτέρω πράξεις, από τις οποίες απορρέουν αξιώσεις αποζημιώσεως τρίτου που υπάγονται στην αποκλειστική δικαιοδοσία του Ειδικού Δικαστηρίου, περιλαμβάνονται αυτές που προήλθαν κατά την εκτέλεση των καθηκόντων των δικαστικών λειτουργών που δρουν ατομικά ή συλλογικά, ανεξάρτητα του αν οι αποφάσεις των τελευταίων είναι καθαρά δικαιοδοτικές, αφορούν δηλαδή υποθέσεις υπαγόμενες στη δικαιοδοσία τους σύμφωνα προς τους Κώδικες Πολιτικής και Ποινικής Δικονομίας, ή αν αυτές λαμβάνονται επί διοικητικών από τη φύση τους θεμάτων (βλ. και ΕΑ 6772/1987 ΕλλΔνη 30. 784, όπου και παραπομπές).

Σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 1 και 6 παρ. 1 Ν. 693/1977 προκύπτει ότι οι δικαστικοί λειτουργοί κατά την άσκηση των καθηκόντων τους ευθύνονται μόνο:

- από δόλο,
- βαρεία αμέλεια
- ή αρνησιδικία

¹⁶ Η νομολογία του οποίου είναι παγίως απορριπτική. από το 1929, που ιδρύθηκε και συγκροτήθηκε το ειδικό δικαστήριο αγωγών κακοδικίας, στη δικαιοδοσία του οποίου υπάγονται οι αγωγές κακοδικίας κατά όλων των δικαστών (τακτικής δικαιοσύνης, διοικητικής, ελεγκτικού συνέδριου) και εισαγγελέων, έχουν καταδικαστεί στη χώρα μας για κακοδικία μόνο δυο δικαστές», Βλ. Β. Χειρδαρη σε Ελευθεροτυπία, Σάββατο 11 Δεκεμβρίου 2010.

και εφόσον προέκυψε από τις πράξεις ή παραλείψεις τους ζημία (υλική ή ηθική) σε κάποιο πολίτη¹⁷. Στις παραπάνω δε περιπτώσεις κατά των δικαστικών λειτουργών μπορεί να ασκηθεί από τους ενδιαφερομένους αγωγή κακοδικίας η οποία ασκείται ενώπιον του κατά το άρθρο 1 Ν. 693/1977 σε συνδυασμό προς 99 Συντάγματος Ειδικού Δικαστηρίου που έχει αποκλειστική για τον σκοπό αυτόν δικαιοδοσία (ΑΠ 572/1980 Ποιν. Χρον. Α/751 και ΕφΘεσ/νικής 38/1982 Ποιν. Χρον. ΑΒ/944).

Ειδική επισημανση

Αποκλεισμός της αστικής ευθύνης του Δημοσίου στην περίπτωση που υπάρχει «πρόδηλο σφάλμα» δικαστικού λειτουργού δεν συνάγεται από την περί αγωγών κακοδικίας διάταξη του άρθρου 99 του Συντάγματος, διότι η προσωπική ευθύνη οργάνου του Δημοσίου δεν αποκλείει αναγκαίως την ευθύνη του τελευταίου, σκοπός δε της διάταξης αυτής είναι η προστασία του κύρους της Δικαιοσύνης με ανάθεση σε ειδικό δικαστήριο του έργου της διάγνωσης της προσωπικής ευθύνης των δικαστικών λειτουργών από την άσκηση των καθηκόντων τους. Επομένως, κατά το Σύνταγμα, επιβάλλεται στο νομοθέτη να ορίζει τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες αποκαθίσταται η ζημία που προκαλείται από την δράση οποιουδήποτε κρατικού οργάνου λαμβάνοντας υπόψη την φύση και την αποστολή του έργου που το Σύνταγμα αναγνωρίζει, αναθέτει και εγγυάται στα όργανα των τριών λειτουργιών του Κράτους (ΣτΕ 1501/2014 Ολομ., 1330/2016).

Συμπερασμα

Η άσκηση αγωγής κακοδικίας αφορά την αστική ευθύνη δικαστικών λειτουργών, αλλά και μη δικαστών, που θεμελιώνεται σε πράξεις ή παραλείψεις των αυτών οργάνων.

¹⁷ Κατά τη διάταξη του άρθρου 9 § 4 του Ν. 693/1977 (Περί εκδικάσεως αγωγών κακοδικίας), όπως το άρθρο αυτό αντικαταστάθηκε από το άρθρο 34 του Ν. 1366/1983 (Α' 81) «Μετά την άσκηση της αγωγής κακοδικίας κρίνεται υποχρεωτικά και σύμφωνα με τις αντίστοιχες δικονομικές διατάξεις από το κατά περίπτωση αρμόδιο πολιτικό, ποινικό ή διοικητικό δικαστήριο ή δικαστικό συμβούλιο, αν συντρέχει λόγος εξαιρέσεως του εναγομένου ως προς μελλοντικές πράξεις στην υπόθεση που αφορά η αγωγή. Για το σκοπό αυτόν ο Πρόεδρος του Ειδικού Δικαστηρίου κακοδικίας, μέσα στις επόμενες δύο εργάσιμες ημέρες από την κατάθεση της αγωγής, αποστέλλει αντίγραφο της στο δικαστικό όργανο που είναι αρμόδιο να εισάγει αιτήσεις εξαίρεσης ή να προτείνει την εξαίρεση. Η άσκηση αγωγής κακοδικίας ή η υποβολή αίτησης για εξαίρεση κατά του παραπάνω δικαστικού οργάνου ή κατά του δικαστηρίου ή του δικαστικού συμβούλου που θα κρίνει για την εξαίρεση, ποτέ δεν εμποδίζει την πρόοδο της διαδικασίας της εξαίρεσης».

ΑΓΩΓΗ ΚΑΚΟΔΙΚΙΑΣ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΜΗ ΔΙΚΑΣΤΩΝ

Το άρθρο 73¹⁸ του Εισαγωγικού Νόμου του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας έχει

τίτλο «Αγωγή κακοδικίας εναντίον μη δικαστών» και περιεχόμενο: «Άρθρο 73

Αγωγή κακοδικίας κατά δικηγόρου, συμβολαιογράφου, άμισθου υποθηκοφύλακα, διαιτητή, δικαστικού γραμματέα και δικαστικού επιμελητή

1. Αγωγή κακοδικίας κατά δικηγόρου, συμβολαιογράφου, άμισθου υποθηκοφύλακα, διαιτητή, δικαστικού γραμματέα και δικαστικού επιμελητή υπάγεται στο κατά τόπον αρμόδιο, κατά τις διατάξεις του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, πολυμελές πρωτοδικείο που δικάζει κατά την τακτική διαδικασία.

2. Η αγωγή, που συντάσσεται σύμφωνα με τα άρθρα 118 και 216 εδάφιο 1 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, πρέπει:

α) να περιέχει όλους τους λόγους, στους οποίους ο ενάγων στηρίζει την αγωγή κακοδικίας, και

β) να αναγράφει με ακρίβεια όλα τα αποδεικτικά μέσα που επικαλείται για να αποδείξει τους λόγους, διαφορετικά επέρχεται ακυρότητα.³ Στη αγωγή επισυνάπτονται:

α) τα αποδεικτικά έγγραφα που ο ενάγων επικαλείται για να υποστηρίξει τους λόγους της αγωγής, σε πρωτότυπα ή επικυρωμένα αντίγραφα,

β) ειδικό πληρεξούσιο στον δικηγόρο που υπογράφει την αγωγή, αλλιώς είναι απαράδεκτη.

4. Αγωγή κακοδικίας επιτρέπεται μόνο αν στηρίζεται σε δόλο ή βαριά αμέλεια ή αρνησιδικία και ο ενάγων ζημιώθηκε από τέτοιες πράξεις ή παραλείψεις.

5. Δεν επιτρέπεται αγωγή κακοδικίας όταν περάσουν έξι μήνες από την πράξη ή παράλειψη που επικαλείται ο ενάγων.

¹⁸ Ο τίτλος του άρθρου 73 τροποποιήθηκε, η παρ.1 αντικαταστάθηκε και το άρθρο 73 διαμορφώθηκε ως άνω με το άρθρο 28 παρ.2 Ν.4745/2020, ΦΕΚ Α 214/6.11.2020

6. Αν η αγωγή κακοδικίας απορριφθεί για οποιονδήποτε λόγο, δεν επιτρέπεται να ασκηθεί νέα αγωγή για την ίδια υπόθεση, για τους ίδιους ή άλλους λόγους, και ο ενάγων καταδικάζεται να πληρώσει τα έξοδα, και μπορεί να καταδικαστεί και σε χρηματική ποινή κατά το άρθρο 205 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας.».

ΑΓΩΓΗ ΚΑΚΟΔΙΚΙΑΣ ΚΑΤΑ ΔΙΚΗΓΟΡΟΥ:

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ:

Απόφαση 249/2018 του Α2' Τμήματος ΑΠ –

Όπως προκύπτει από το άρθρο 73 παρ. 1 και 5 ΕισΝΚΠολΔ, δεν επιτρέπεται αγωγή κακοδικίας κατά δικηγόρου όταν περάσουν έξι μήνες από την πράξη ή παράλειψη, που επικαλείται ο ενάγων. Εξάλλου, κατά το άρθρο 20 παρ. 1 του Συντάγματος “καθένας έχει δικαίωμα στην παροχή έννομης προστασίας από τα δικαστήρια και μπορεί να αναπτύξει σ’ αυτά τις απόψεις του για τα δικαιώματα ή συμφέροντά του, όπως νόμος ορίζει”. Κατά την έννοια της συνταγματικής αυτής διάταξης ο κοινός νομοθέτης δεν κωλύεται να θεσπίζει προϋποθέσεις και περιορισμούς για την άσκηση της αγωγής, με την οποία ζητείται η δικαστική προστασία.

Τέτοιος περιορισμός είναι και η υποχρέωση για την άσκηση της πιο πάνω αγωγής κακοδικίας, κατά δικηγόρου, μέσα σε σύντομη αποσβεστική προθεσμία και δικαιολογείται από ιδιαίτερους λόγους και μάλιστα κοινωνικού και δημόσιου συμφέροντος, ενόψει της ιδιότητας των δικηγόρων, ως άμισθων δημόσιων λειτουργών (άρθρο 1 και 38 του ν.δ. 3026/1954, 1 και 2 ν. 4194/2013), προκειμένου αυτοί να ενεργούν ανεπηρέαστοι και απερίσπαστοι κατά την άσκηση των καθηκόντων τους. Έτσι, οι περιορισμοί στην άσκηση της αγωγής και οι συνέπειες που επισύρει η παράβασή τους πρέπει να αποβλέπουν στο να καταστήσουν προσεκτικό τον ενάγοντα και να περιφρουρήσουν το γενικότερο συμφέρον, που επιβάλλει ασφαλή και ταχεία εκκαθάριση τέτοιων δικών, αλλά να μην είναι υπέρμετροι σε σημείο, που να καταλύουν το δικαίωμα σε παροχή έννομης προστασίας, το οποίο καθιερώνει η πιο πάνω συνταγματική διάταξη.

Καθίσταται όμως υπέρμετρος περιορισμός η πιο πάνω εξάμηνη προθεσμία, για την άσκηση της αγωγής κακοδικίας, στο σημείο, που τοποθετεί την έναρξή της στο χρόνο της ζημιογόνου συμπεριφοράς του δικηγόρου και όχι στο χρόνο γνώσεως από τον εντολέα, με αποτέλεσμα, στις περισσότερες περιπτώσεις, να επέρχεται απόσβεση του δικαιώματος, πολύ πριν λάβει γνώση ο εντολέας, που ζημιώθηκε. Ο περιορισμός αυτός, καθόσον συναρτάται με τον χρόνο της ζημιογόνου συμπεριφοράς, δεν είναι αναγκαίος, ούτε πρόσφορος για την απονομή της δικαιοσύνης, σύμφωνα με τις συνταγματικές επιταγές, τις κρατούσες αντιλήψεις και την ιδιαίτερη φύση του προστατευόμενου ουσιαστικού δικαιώματος.

Η αγωγή κακοδικίας, κατά το άρθρο 73 ΕισΝΚΠολΔ, αποτελεί το μοναδικό βοήθημα, με το οποίο μπορεί να ζητηθεί η αστική ευθύνη προς αποζημίωση του δικηγόρου. Αντίθετα, δεν είναι δυνατή ούτε η αξίωση αποζημιώσεως με βάση τις διατάξεις της συμβατικής εντολής (ΑΚ 713) ή της αδικοπρακτικής ευθύνης (ΑΚ 914), ούτε η επίκληση του άρθρου 8 ν. 2251/1994 “περί προστασίας των καταναλωτών από πράξεις ή παραλείψεις προσώπων που παρέχουν υπηρεσίες” (ΟΛΑΠ 18/1999, ΟΛΑΠ 20/2000, ΑΠ 1057/09).

ΜΕΡΟΣ Γ΄

«Η ΔΙΚΑΙΗ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ»

1.-Το δικαίωμα παροχής έννομης προστασίας και αποζημίωσης για την καθυστέρηση απονομής της δικαιοσύνης¹⁹.

Η Ελληνική Πολιτεία με τους ν. 4055/2012, 4239/2014 επιχείρησε να συμμορφωθεί προς τις διεθνώς ανειλημμένες υποχρεώσεις της, οι οποίες απορρέουν από το Δίκαιο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, μεταξύ των οποίων και το πρωταρχικό δικαίωμα σε ταχεία κι αποτελεσματική πρόσβαση στη δικαιοσύνη. Αποτέλεσμα να θεσπιστούν ένδικα βοηθήματα με τα οποία να είναι δυνατή πλέον η εύλογη αποζημίωση του για την καθυστέρηση απονομής της δικαιοσύνης και μάλιστα για κάθε βαθμό δικαιοδοσίας. (βλ. ΣτΕ 2530/2015 502/2017) Δυστυχώς το ένδικο αυτό βοήθημα είναι σχεδόν άγνωστο στην κοινή γνώμη και στους εφαρμοστές του δικαίου. Οι δικαστικές αποφάσεις που έχουν εκδοθεί , ενώ διαπιστώνουν την μακροχρόνια ταλαιπωρία των διαδίκων εντούτοις, επιδικάζονται στην πλειοψηφία εντελώς εξευτελιστικά ποσά που αποτελούν και τροχοπέδη για την δικαστική επιδίωξη και ακόμη περισσότερο ανατρέπουν τον σκοπό του νόμου. Να αντιληφθεί κανείς την ψυχική ταλαιπωρία του διαδίκου που αναμένει επί τόσα έτη την έκδοση της απόφασης για την υπόθεσή του, αλλά και τις παράπλευρες υλικές συνέπειες. Η επιδίκαση εξευτελιστικών ποσών αποζημιώσεως γίνεται προφανώς κατά παράβαση της

¹⁹ Βλ. Αντώνης Αργυρός « Η δίκαιη ικανοποίηση λόγω υπερβάσεως της εύλογης διάρκειας της δίκης (Ν. 4055/2012, 4239/2014)»Σακκουλας 2015

αρχής αναλογικότητας και της έννοιας του δικαίου και δεν μπορεί να αποτελεί δικαιολογία επιδίκασης μικρών ποσών η επί μακρόν σοβούσα νομισματική κρίση

2. Με τις διατάξεις των άρθρων 53 έως 58 του ν. 4055/2012 θεσμοθετήθηκε -κατ' επίκληση των άρθρων 6 παρ. 1 και 13 της Ε.Σ.Δ.Α. και σε συμμόρφωση προς την «απόφαση - πιλότο» του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Ε.Δ.Δ.Α.) της 21.12.2010, Αθανασίου, κ.λπ. κατά Ελλάδος- ως νέο ένδικο βοήθημα, η αίτηση για δίκαιη ικανοποίηση λόγω υπερβάσεως της εύλογης διάρκειας της διοικητικής δίκης, η οποία ασκείται ανά βαθμό δικαιοδοσίας, στρέφεται δε κατά του Ελληνικού Δημοσίου, εκπροσωπούμενου από τον Υπουργό Οικονομικών. Αντικείμενο της αιτήσεως είναι η δίκαιη ικανοποίηση των διαδίκων με την επιδίκαση ευλόγου χρηματικού ποσού για την αποκατάσταση της ηθικής, κατά κύριο λόγο, βλάβης που υπέστησαν, λόγω της προσβολής του δικαιώματος σε ταχεία απονομή της διοικητικής δικαιοσύνης. Περαιτέρω, με τις ανωτέρω διατάξεις ρυθμίζονται ζητήματα σχετικά με τα κριτήρια σύμφωνα με τα οποία εκτιμάται η εύλογη χρονική διάρκεια της διοικητικής δίκης. Τα κριτήρια αυτά, τα οποία, σύμφωνα με την εισηγητική έκθεση του ν. 4055/2012, είναι αντίστοιχα με εκείνα που έχει διαπλάσει η νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Ε.Δ.Δ.Α.), απαριθμούνται στο άρθρο 57 παρ. 1 του εν λόγω νόμου και αφορούν, ειδικότερα, στη συμπεριφορά των διαδίκων κατά την εξέλιξη της δίκης για την οποία πρόκειται, στην πολυπλοκότητα της υποθέσεως, τόσο από δικονομική όσο και από ουσιαστική άποψη, στη στάση των αρμοδίων κρατικών αρχών και στο διακύβευμα, δηλαδή τη σημασία, της υποθέσεως για τον συγκεκριμένο αιτούντα. Εξάλλου, όπως προκύπτει από τις διατάξεις της παρ. 2 του άρθρου 57 του ν. 4055/2012, η κρίση του αρμοδίου δικαστηρίου που επιλαμβάνεται αιτήσεως για δίκαιη ικανοποίηση λόγω υπερβάσεως της εύλογης διάρκειας της διοικητικής δίκης περιλαμβάνει τρία (3) στάδια. Στο πρώτο στάδιο, το δικαστήριο αποφαινεται αν συντρέχει παραβίαση του δικαιώματος του αιτούντος σε ταχεία απονομή της δικαιοσύνης, λόγω υπερβάσεως της εύλογης διάρκειας της διοικητικής δίκης με βάση τα κριτήρια της παρ. 1 του άρθρου 57 του ανωτέρω νόμου. Εφόσον διαπιστωθεί ότι συντρέχει στη

συγκεκριμένη περίπτωση παραβίαση του ως άνω δικαιώματος σε ταχεία απονομή της δικαιοσύνης, το δικαστήριο, λαμβάνοντας υπόψη ότι η υπέρβαση της εύλογης διάρκειας της δίκης αποτελεί ισχυρό -πλην μαχητό- τεκμήριο ότι προκλήθηκε ηθική βλάβη στον αιτούντα (βλ. Ε.Δ.Δ.Α. Αθανασίου και λοιποί κατά Ελλάδος της 21.12.2010 σκ. 56, Apicella κατά Ιταλίας της 29.3.2006 σκ. 93, Scordino κατά Ιταλίας της 29.3.2006 σκ. 204), αποφαίνεται, σε δεύτερο στάδιο, αν θα πρέπει να καταβληθεί χρηματικό ποσό για τη δίκαιη ικανοποίηση του αιτούντος ή αν, αντιθέτως, μόνη η διαπίστωση της παραβιάσεως του ως άνω δικαιώματος μπορεί, στη συγκεκριμένη περίπτωση και κατά την αιτιολογημένη σχετική κρίση του δικαστηρίου, να θεωρηθεί επαρκής ικανοποίηση (βλ. Ε.Δ.Δ.Α. Αναστασιάδης και λοιποί κατά Ελλάδος της 18.4.2013 σκ. 43, Φεργαδιώτη - Ριζάκη κατά Ελλάδος της 18.4.2013 σκ. 27, Ανδριανέσης κατά Ελλάδος της 10.2.2005 σκ. 34, Αθανασιάδης και λοιποί κατά Ελλάδος της 28.4.2005 σκ. 27, Αγαθός και λοιποί κατά Ελλάδος της 23.9.2004 σκ. 35 και Θεοδωρόπουλος και λοιποί κατά Ελλάδος της 15.7.2004 σκ. 35). Εάν, κατά το δεύτερο στάδιο, το αρμόδιο δικαστήριο κρίνει ότι πρέπει να επιδικασθεί χρηματικό ποσό για τη δίκαιη ικανοποίηση του αιτούντος, προβαίνει, στο τρίτο και τελευταίο στάδιο, αφενός, στον καθορισμό του ύψους του εν λόγω ποσού, λαμβάνοντας, ιδίως, υπόψη την χρονική περίοδο που υπερβαίνει τον εύλογο χρόνο για την εκδίκαση της υποθέσεως, καθώς και την ενδεχόμενη ικανοποίηση του αιτούντος από άλλα μέτρα προβλεπόμενα στην κείμενη νομοθεσία και, αφετέρου, στην επιβολή, σε βάρος του Δημοσίου των εξόδων του αιτούντος, κατά τα προβλεπόμενα, ειδικότερα, στις διατάξεις των παρ. 2 και 3 του προαναφερόμενου άρθρου 57 του ν. 4055/2012 [ΣτΕ μονομελούς συνθέσεως, 840/2019, 980/2017, 4042/2015 (Ολομ.), 1490/2017, 2513/2016, 1321/2016, 298/2016, 2510/2014, 3517/2013, 4467/2012 κ.ά., πρβλ. και την από 1-10-2013 επί του παραδεκτού απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ), Τεχνική Ολυμπιακή Α.Ε. κατά Ελλάδας (αριθμ. Προσφυγής 40547/10)]. Τέλος, κατά το άρθρο 55 παρ 1 του ανωτέρω νόμου, στην έννοια του ενός βαθμού δικαιοδοσίας περιλαμβάνεται και η περίπτωση κατά την οποία ένδικο βοήθημα ή μέσο κατατίθεται ενώπιον αναρμοδίου δικαστηρίου και παραπέμπεται με απόφασή του στο

Συμβούλιο της Επικρατείας προκειμένου να εκδικασθεί από αυτό λόγω αρμοδιότητας (πρβλ ΣτΕ Μονομ. Συνθέσεως 299, 1018/2015, 1657/2019, κ.α.). Στην περίπτωση συνεπώς αυτή κρίσιμο για τον υπολογισμό της τυχόν καθυστέρησης είναι ολόκληρο το χρονικό διάστημα από την κατάθεση του ενδίκου βοηθήματος στο αναρμόδιο δικαστήριο μέχρι την έκδοση οριστικής αποφάσεως από το αρμόδιο (πρβλ ΣτΕ Μονομ. Συνθέσεως 1657/2019, κ.ά.).

ΚΡΙΣΙΜΗ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ:

1.ΣτΕ 356/2020: «ο χρονικό διάστημα των οκτώ (8) και πλέον ετών που μεσολάβησε από την έναρξη μέχρι τη λήξη της επίμαχης διαδικασίας δεν ικανοποιεί τις απαιτήσεις της «εύλογης διάρκειας» της δίκης, κατά την έννοια του άρθρου 57 του ν. 4055/2012, ούτε άλλωστε τις απαιτήσεις της «λογικής προθεσμίας», κατά την έννοια του άρθρου 6 παρ 1 της ΕΣΔΑ (πρβλ. ΣτΕ Μονομ. Συνθέσεως 840/2019, 2735/2014, 3217/2013). Η καθυστέρηση αυτή, δεδομένου και του προεκτεθέντος διακυβεύματος της υποθέσεως, προκάλεσε πράγματι στον αιτούντα ηθική βλάβη, συνιστάμενη στην ταλαιπωρία, την αβεβαιότητα και την αγωνία που υπέστη κατά τη διάρκεια της όλης διαδικασίας για την έκβαση της υποθέσεώς του, για την αποκατάσταση δε της βλάβης αυτής κρίνεται δικαιολογημένη η επιδίκαση εύλογου χρηματικού ποσού ως δίκαιη ικανοποίηση του αιτούντος (πρβλ. ΣτΕ Μονομ. Συνθέσεως 840/2019, 2735/2014, 3217/2013).»

2.-ΣΤΕ 2991: «Επειδή, όπως έχει κριθεί από το Δικαστήριο, κατά συνεκτίμηση της νομολογίας του Ε.Δ.Δ.Α., η θέσπιση με τον ν. 4055/2012 ειδικού ένδικου βοηθήματος για τη δίκαιη ικανοποίηση των διαδίκων λόγω υπέρβασης της εύλογης διάρκειας διοικητικής δίκης δικαιολογεί την επιδίκαση ποσού μειωμένου σε σχέση με εκείνο που θα επιδίκαζε το Ε.Δ.Δ.Α., εάν η υπόθεση είχε αχθεί ενώπιόν του, εφόσον το ποσό που θα επιδικαστεί δεν θα είναι πολύ κατώτερο ενός εύλογου ορίου («unreasonable», «déraisonnable»), θα στοιχεί προς την νομική παράδοση και το βιοτικό επίπεδο («standard of living», «niveau de vie») της Χώρας και η σχετική απόφαση θα εκδοθεί ταχέως, θα είναι αιτιολογημένη και θα εκτελεστεί αμέσως Στο πλαίσιο αυτό πρέπει να συνεκτιμηθεί η προκύπτουσα από τα διαθέσιμα

στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής πτώση του βιοτικού επιπέδου στην Ελλάδα κατά τα τελευταία έτη (από το 2010 έως και σήμερα), η οποία συνδέεται με τον σοβαρότατο κλονισμό της δημοσιονομικής ισορροπίας του Ελληνικού Κράτους, λόγω της εκτόξευσης σε πρωτοφανή επίπεδα του δημοσίου ελλείμματος και του δημοσίου χρέους, και αντικατοπτρίζεται στη μείωση του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος (Α.Ε.Π.) και του διαθέσιμου κατά κεφαλήν εισοδήματος (ΣΤΕ μονομελούς 2457/2020, 2639/2020, 1507/ 2020). Με τα δεδομένα αυτά, το Δικαστήριο κρίνει ότι πρέπει, κατά μερική παραδοχή της κρινόμενης αίτησης, να επιδικασθεί στον αιτούντα ως δίκαιη ικανοποίηση για ηθική βλάβη, το ποσό των δύο χιλιάδων πεντακοσίων (2.500) ευρώ, να αποδοθεί σε αυτόν το καταβληθέν παράβολο και να συμψηφισθεί η δικαστική δαπάνη μεταξύ των διαδίκων.

3.-ΣΤΕ 2457/2020: «Επειδή το άρθρο 6 παρ. 1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (Ε.Σ.Δ.Α.), που υπεγράφη στην Ρώμη στις 4.11.1950 και κυρώθηκε με το ν.δ. 53/1974 (Α' 256), ορίζει ότι «Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα όπως η υπόθεσίς του δικασθή δικάως ... εντός λογικής προθεσμίας υπό ... δικαστηρίου ... το οποίον θα αποφασίση είτε επί των αμφισβητήσεων επί των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων του αστικής φύσεως, είτε επί του βασίμου πάσης εναντίον του κατηγορίας ποινικής φύσεως. ...». Περαιτέρω, το άρθρο 13 της Ε.Σ.Δ.Α. ορίζει ότι: «Παν πρόσωπον του οποίου τα αναγνωριζόμενα εν τη ... Συμβάσει δικαιώματα και ελευθερίες παρεβιάσθησαν, έχει το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ενώπιον εθνικής αρχής, έστω και αν η παραβίασις διεπράχθη υπό προσώπων ενεργούντων εν τη εκτελέσει των δημοσίων καθηκόντων των». Με τις διατάξεις των άρθρων 53 έως 58 του ν. 4055/2012 (Α' 51) θεσμοθετήθηκε, ως νέο ένδικο βοήθημα, η αίτηση για δίκαιη ικανοποίηση λόγω υπέρβασης της εύλογης διάρκειας της διοικητικής δίκης, η οποία ασκείται ανά βαθμό δικαιοδοσίας και από κάθε διάδικο και στρέφεται κατά του Ελληνικού Δημοσίου, εκπροσωπούμενου από τον Υπουργό Οικονομικών. Όπως προκύπτει και από την σχετική αιτιολογική έκθεση, οι εν λόγω ρυθμίσεις θεσπίστηκαν κατ' επίκληση των άρθρων 6 παρ. 1 και 13 της Ε.Σ.Δ.Α., καθώς και σε συμμόρφωση

προς την «απόφαση - πιλότο» («arrêt pilote») του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Ε.Δ.Δ.Α.) Αθηνών και λοιποί κατά Ελλάδα της 21.12.2010, με την οποία διαπιστώθηκε η ύπαρξη «συστημικού» προβλήματος στην ελληνική διοικητική δικαιοσύνη, λόγω του σημαντικού αριθμού παραβιάσεων των ως άνω άρθρων της Ε.Σ.Δ.Α. και ιδίως του άρθρου 6 παρ. 1 αυτής, με την υπέρβαση της εύλογης διάρκειας της διοικητικής δίκης, κλήθηκε δε η Ελλάδα να υιοθετήσει αποτελεσματική προσφυγή ή συνδυασμό προσφυγών σε εθνικό επίπεδο για την αντιμετώπιση του προβλήματος σύμφωνα με τα κριτήρια της νομολογίας του Ε.Δ.Δ.Α.. Αντικείμενο της αίτησης είναι η δίκαιη ικανοποίηση των διαδίκων με την επιδίκαση εύλογου χρηματικού ποσού για την αποκατάσταση της ηθικής, κατά κύριο λόγο, βλάβης που υπέστησαν από την προσβολή του δικαιώματός τους σε ταχεία απονομή της διοικητικής δικαιοσύνης. Περαιτέρω, με τις ανωτέρω διατάξεις ρυθμίζονται ζητήματα σχετικά με τα κριτήρια σύμφωνα με τα οποία εκτιμάται η εύλογη χρονική διάρκεια της διοικητικής δίκης. Τα κριτήρια αυτά, τα οποία, σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του ν. 4055/2012, είναι αντίστοιχα με εκείνα που έχει διαπλάσει η νομολογία του Ε.Δ.Δ.Α., απαριθμούνται στο άρθρο 57 παρ. 1 του εν λόγω νόμου και αφορούν, ειδικότερα, την συμπεριφορά των διαδίκων κατά την εξέλιξη της επίμαχης δίκης, την πολυπλοκότητα της υπόθεσης τόσο από δικονομική όσο και από ουσιαστική άποψη, την στάση των αρμόδιων κρατικών αρχών και το διακύβευμα της υπόθεσης για τον συγκεκριμένο αιτούντα. Τέλος, όπως συνάγεται, ειδικότερα, από τα οριζόμενα στην παράγραφο 2 του άρθρου 57 του ν. 4055/2012, η κρίση του δικαστηρίου που επιλαμβάνεται αίτησης για δίκαιη ικανοποίηση λόγω υπέρβασης της εύλογης διάρκειας της διοικητικής δίκης, περιλαμβάνει τρία (3) στάδια. Στο πρώτο στάδιο το δικαστήριο αποφαινεται, με βάση τα κριτήρια της παραγράφου 1 του ίδιου άρθρου, αν συντρέχει παραβίαση του δικαιώματος του αιτούντος σε ταχεία απονομή της δικαιοσύνης λόγω υπέρβασης της εύλογης διάρκειας της διοικητικής δίκης. Εφόσον διαπιστωθεί ότι συντρέχει στην συγκεκριμένη περίπτωση παραβίαση του εν λόγω δικαιώματος, το δικαστήριο, λαμβάνοντας υπόψη ότι η υπέρβαση της εύλογης διάρκειας της δίκης αποτελεί ισχυρό -αν και μαχητό- τεκμήριο ότι προκλήθηκε ηθική βλάβη στον

αιτούντα (βλ. αποφάσεις Ε.Δ.Δ.Α. Rutkowski και λοιποί κατά Πολωνίας της 7.7.2015 σκ. 182, Dimitrov και Hamaon κατά Βουλγαρίας της 10.5.2011 σκ. 125, Αθανασίου και λοιποί κατά Ελλάδας της 21.12.2010 σκ. 56 κ.ά), αποφαίνεται, σε δεύτερο στάδιο, αν πρέπει να καταβληθεί χρηματικό ποσό για την δίκαιη ικανοποίηση του αιτούντος ή αν, αντιθέτως, μόνη η διαπίστωση της παραβίασης του ανωτέρω δικαιώματος σε ταχεία απονομή της δικαιοσύνης μπορεί, στην συγκεκριμένη περίπτωση και κατά την αιτιολογημένη σχετική κρίση του δικαστηρίου, να θεωρηθεί επαρκής ικανοποίηση (βλ. αποφάσεις Ε.Δ.Δ.Α. Αναστασιάδης και λοιποί κατά Ελλάδας της 18.4.2013 σκ. 43, Φεργαδιώτη - Ριζάκη κατά Ελλάδας της 18.4.2013 σκ. 27, Αθανασιάδης και λοιποί κατά Ελλάδας της 28.4.2005 σκ. 27 κ.ά). Εάν, κατά το δεύτερο στάδιο, το δικαστήριο κρίνει ότι πρέπει να επιδικαστεί χρηματικό ποσό για την δίκαιη ικανοποίηση του αιτούντος, προβαίνει, στο τρίτο και τελευταίο στάδιο, αφενός μεν στον καθορισμό του ύψους του εν λόγω ποσού, λαμβάνοντας ιδίως υπόψη την χρονική περίοδο που υπερβαίνει τον εύλογο χρόνο για την εκδίκαση της υπόθεσης, καθώς και την ενδεχόμενη ικανοποίηση του αιτούντος από άλλα μέτρα προβλεπόμενα στην κείμενη νομοθεσία, αφετέρου δε στην επιβολή στο Δημόσιο των εξόδων του αιτούντος, κατά τα προβλεπόμενα, ειδικότερα, στις παραγράφους 2 και 3 του προαναφερόμενου άρθρου 57 του ν. 4055/2012 (ΣτΕ μονομ. 230, 360, 1437/2020, 1176, 1461-1463, 2150/2019, 1662-1663, 2492, 2664/2018, 1507/2020).»

«. Επειδή, κατ' εκτίμηση των στοιχείων που ανεφέρθησαν στις προηγούμενες σκέψεις, το Δικαστήριο κρίνει ότι το χρονικό διάστημα των πέντε (5) ετών, δέκα (10) μηνών και είκοσι τριών (23) ημερών που διήρκεσε η εκδίκαση της αιτήσεως ακυρώσεως επί της οποίας εκδόθηκε η υπ' αριθ. 1712/2019 απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας, δεν ικανοποιεί, οριακά, τις απαιτήσεις της «εύλογης διάρκειας» της δίκης, κατά την έννοια του άρθρου 57 του ν. 4055/2012, ούτε, άλλωστε τις απαιτήσεις της «λογικής προθεσμίας», κατά την έννοια του άρθρου 6 παρ. 1 της Ε.Σ.Δ.Α. Η καθυστέρηση, συνεπώς, αυτή προκάλεσε στον αιτούντα ηθική βλάβη, λόγω της αβεβαιότητας και της αγωνίας για την έκβαση της υπόθεσής του, για την αποκατάσταση της οποίας παρίσταται δικαιολογημένη η επιδίκαση σε αυτόν εύλογου χρηματικού ποσού ως δίκαιη ικανοποίησή του.»

ΣΤΕ(ΟΛ) 4042/2015: «Επειδή, όπως προκύπτει από την αιτιολογική έκθεση του ν. 4055/2012, το δικαστήριο σε περίπτωση που κρίνει ότι υπήρξε υπέρβαση της εύλογης διάρκειας της δίκης χορηγεί δίκαιη ικανοποίηση αποκλειστικά για την προκληθείσα ηθική βλάβη λόγω της προσβολής του δικαιώματος του πολίτη για ταχεία δίκη. Συνεπώς, αποκατάσταση τυχόν υλικής ζημίας δεν μπορεί να αποτελεί αντικείμενο της αίτησης για δίκαιη ικανοποίηση, όταν δεν συνδέεται αιτιωδώς η τυχόν υλική ζημία, της οποίας γίνεται επίκληση, με την καθυστέρηση της δίκης. Εν προκειμένω, ως προς την οικονομική ζημία, ο αιτών προβάλλει ότι λόγω της καθυστέρησης εκδικάσεως της υποθέσεως απώλεσε τις «μετά βεβαιότητας προσδοκώμενες» απαιτήσεις του έναντι του Ταμείου *, συνεπεία της μεταστροφής της νομολογίας του Δικαστηρίου μετά την απόφαση */2012 του ΑΕΔ, δηλαδή, κατ' ουσίαν ζητεί να αποκατασταθεί η οικονομική ζημία που υπέστη λόγω της δυσμενούς γι' αυτόν έκβασης της δίκης που δεν περαιώθηκε σε εύλογο χρόνο με αποτέλεσμα την εν τω μεταξύ μεταστροφή της νομολογίας. Ωστόσο, το εν λόγω αίτημα είναι νομικά αβάσιμο, διότι δεν προκύπτει αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ της διαπιστωθείσας παραβάσεως και της υλικής ζημίας που επικαλείται ο αιτών, λαμβανομένου ιδίως υπόψη ότι ως προς τη συνταγματικότητα της διάταξης τους άρθρου 7 του ν.δ. 496/74 υπήρχε ήδη από το 2006 αντίθετη νομολογία του Αρείου Πάγου και, συνεπώς, το Δικαστήριο ήταν υποχρεωμένο να παραπέμψει την υπόθεση στο ΑΕΔ, το οποίο θα επέλυε τελικά το ζήτημα, με αποτέλεσμα να μην μπορούν να θεωρηθούν «μετά βεβαιότητας προσδοκώμενες» οι επίδικες απαιτήσεις, όπως αβασίμως ισχυρίζεται ο αιτών. Εξάλλου, η οικονομική βλάβη που επικαλείται ο αιτών δεν εμπίπτει στο σκοπό του ν. 4055/2012, που σε καμία περίπτωση δεν αποσκοπεί στην αποκατάσταση της ζημίας του διαδίκου από την δυσμενή έκβαση της δίκης, η οποία θα ανέτρεπε κατ' ουσίαν το δεδικασμένο που απορρέει από τη δικαστική απόφαση με την οποία περατώθηκε η κύρια διαφορά (πρβλ. ΣτΕ 2975/2013, σκ. 8, που απορρίπτει υλική βλάβη λόγω ανυπαρξίας αιτιώδους συνδέσμου προς διαπιστωθείσα παράβαση, ΣτΕ 3517/2013, όπου σιωπηρά απορρίπτεται το αίτημα για οικονομική βλάβη, σκ. 2 και 7, βλ. αποφάσεις ΕΔΔΑ που απορρίπτουν αίτημα για υλική ζημία: *Arrietto κατά Γαλλίας*

της 25.2.2003, σκ. 21, Λουμίδης κατά Ελλάδος της 4.8.2005, σκ. 21, Κοροσίδου κατά Ελλάδος της 10.2.2011, σκ. 74-76, Μάντζος κ.ά. κατά Ελλάδος της 2.4.2009, σκ. 29-31, Γκόγιας κατά Ελλάδος της 2.4.2009, σκ. 38-40, Παπαστεφάνου κατά Ελλάδος της 20.3.2008, σκ. 22, 24, Θ.Α κατά Ελλάδος της 24.4.2014, σκ. 32, 34, κ.ά., καθώς και αποφάσεις ΕΔΔΑ που επιδικάζουν ποσά λόγω υλικής ζημίας αποκλειστικά σε περιπτώσεις όπου ο προσφεύγων είχε δικαιωθεί στην κύρια δίκη, απόφαση Μεσοχωρίτης κατά Ελλάδος της 12.4.2009, σκ. 32, 34, Βαρυπάτη κατά Ελλάδος της 26.10.1999, σκ. 34, 36, Μπεκιάρη κατά Ελλάδος της 2.4.2009, σκ. 20, 22, και Μεταξά κατά Ελλάδος της 27.3.2014, σκ. 35). Εν όψει των προαναφερθέντων, κατά την κρίση του Δικαστηρίου, το αίτημα επιδίκασης του ποσού των 25.000 ευρώ για δίκαιη ικανοποίηση λόγω οικονομικής ζημίας του αιτούντος πρέπει ν' απορριφθεί.

Επειδή, η καθυστέρηση εκδίκασης της κρινόμενης υπόθεσης προκάλεσε, κατά τα βασίμως προβαλλόμενα, ηθική βλάβη στον αιτούντα, συνισταμένη στην μακρά αβεβαιότητα για την έκβαση της δίκης και στην ταλαιπωρία που υπέστη κατά την διάρκεια της όλης διαδικασίας, κρίνεται δε δικαιολογημένη, για την αποκατάσταση της προκληθείσης βλάβης, η επιδίκαση στον αιτούντα εύλογου χρηματικού ποσού ως δίκαιη ικανοποίηση.»

©ΑΝΤΩΝΗΣ Π.ΑΡΓΥΡΟΣ

Κυριακή, 21 Φεβρουαρίου 2021

ΑΝΤΩΝΗΣ Π. ΑΡΓΥΡΟΣ
ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ ΑΠ.
ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ 32 • ΑΘΗΝΑ 106 80
ΤΗΛ: 210 3630994 • FAX: 210 3643327
ΑΜ 7372 • ΑΦΜ: 016935997 • Δ' ΔΟΥ ΑΘ.
e-mail: argyros.office@gmail.com

Περιεχόμενα

ΜΕΡΟΣ Α'	2
1.-ΠΡΟΔΗΛΟ ΣΦΑΛΜΑ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ ΕΠΙΣΥΡΕΙ ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΠΡΟΣ ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 105 ΕΙΣ.ΝΑΚ.	2
1.-ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ KÖBLER ΚΑΙ TRAGHETTI	3
2. ΤΟ ΑΡΘΡΟ 105 ΕΙΣ.ΝΑΚ	3
3. ΤΟ ΑΡΘΡΟ 105 ΕΙΣ.ΝΑΚ ΚΑΙ ΟΙ ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ ΤΗΣ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ	7
4.ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΚΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΗΣΗ	10
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ:	14
ΜΕΡΟΣ Β	15
Η ΑΓΩΓΗ ΚΑΚΟΔΙΚΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ ΤΗΣ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ	15
ΑΓΩΓΗ ΚΑΚΟΔΙΚΙΑΣ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΜΗ ΔΙΚΑΣΤΩΝ	18
ΑΓΩΓΗ ΚΑΚΟΔΙΚΙΑΣ ΚΑΤΑ ΔΙΚΗΓΟΡΟΥ:	19
ΜΕΡΟΣ Γ'	21
«Η ΔΙΚΑΙΗ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ»	21
ΚΡΙΣΙΜΗ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ:	24

ΑΝΤΩΝΗΣ Π. ΑΡΓΥΡΟΣ
ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ ΑΠ.
ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ 32 • ΑΘΗΝΑ 106 80
ΤΗΛ: 210 3630994 • FAX: 210 3643327
ΑΜ 7372 • ΑΦΜ: 016935997 • Δ' ΔΟΥ ΑΘ.
e-mail: argyros.office@gmail.com